

MÕDRIKU KÜLA KOOLIHARIDUSEST

□ XVIII SAJANDI LÖPUL, XIX SAJANDIL NING XX SAJANDI
ALGUL □

Mõdriku kooli asutamise algusaastaks loetakse 1847, kuid pole võimatu, et külalapsi õpetati juba palju varem mõnes suuremas talutares. Seda võinuks teha mõni mõisatööst vabastatud ärksameelne talupoeg. Vajas ju ka mõis kirjaoskajaid ametimehina ning tsaararmee vähemalt lugemisoskusega nekruteid. Vahest sellest ajast ongi pärit mõisakupja ütelus: «Teised kupjad rehkendavad vakupulkadel, aga mina panen paprile.»

1787. aastal oli Mõdriku ja Rägavere mõisal ametis ühine koolmeister, keda mõis pidas ülal ning iga laps tõi õpetajale kolmandiku vakka, s. o. 14 liitrit rükist. Ilmselt toodi ka puud ja peerge, nii nagu oli see ka ümbruskonna mõisates. 1850. aasta paiku oli Viru-Jaagupi kihelkonnas, kuhu ka Mõdriku küla kuulub, kooliealistest lugemisoskajaid 83,7%. Võib arvata, et see protsent käis ka Mõdriku küla kooliealiste kohta. Esimene koolimaja oli lihtne

talutare. Muide — kirjaoskajaid neilsamadel 1850. aastatel oli Sotimaal, Rootsis, Soomes 80 — 90%, Inglismaal ja Eestis 70 — 80%, Prantsusmaal ja Belgias 60 — 70%, Itaalias ja Hispaanias 30 — 40% ja Venemaal 10 — 15% elanikkonnast ning XIX sajandi lõpuks saavutasid üldise kirjaoskuse Saksamaa, Sotimaa, Rootsi, Soome, Inglismaa ja Eesti.

Nagu esinelt juba öeldud, on rohkem teabematerjale Mõdriku kooli kohta 1847. aastast alates. Esimene koolimaja oli lihtne talutare — üks tuba klassiruumiks ning teine koolmeistrile. Klassiruumis olid laud ja iste koolmeistrile ning üks pikk laud õpilastele, kus poisid istusid ühel pool ja tüdrukud teisel pool lauda.

1847. aastal õpetati koolis ainult lugemist. 1853. aastal hakati kirjutamist õpetama. Kirjutamist õppisid need, kes juba korralikult lugesid. 1865. aastast alates õpiti piibliilugu ja katekismust. 18 aastat hiljem, s. o. 1883. aastal võeti õppekavasse vene keel ja rehkendamine. Olgugi et oli venestamisaja algus, polnud vene

keele õppimine kohustuslik. Õppisid ainult poisid ja ainult need, kes eesti keeles hästi lugesid. Eks tüdrukud olnud ikka koduperenaisteks ette nähtud või äärmisel juhul õmblusmampsiiks, kel vene keelt vaja polnud.

Koolis käisid lapsed neli päeva nädalas — kesknädalal, neljapäeval, reedel ja laupäeval. Teisipäeviti käisid koolis kordajad õpilased, esmaspäeval täitis koolmeister vallasekretäri kohuseid.

Kooli revideerisid kohalik mõisnik, kirikuõpetaja ja vöörmünder.

1885. aastal võeti kool Vene Haridusministeeriumi alla. Koolis tuli käia kuus päeva nädalas ning kool sai kohustuslikuks. Nüüd revideerisid rahvakooliinspektor (vene keelt) ja kirikuõpetaja — usuõpetust ja eesti keelt. Kooli algusest peale kuni 23. märtsini 1901. a. pidas seda ülal kohalik mõisnik, hiljem aga vallavalitsus.

Koolmeistril oli töötasuks pruukida väikene ametimaa — kolm ja pool tessatini põldu ning kaks tessatini ja kaks vakamaad heinamaad. x 1 tessatin — 10925 m² ja tallinna vakamaa 1500 m².

1905. aastal ehitati vana koolimaja asemele uus. Nagu eelmisege, oli see ümaratest palkidest seinte ja õlgkatusega ehitus, kuid vana majaga võrreldes tunduvalt avaram. Uuel koolimajal oli üks suur klassituba ja kaks tuba koolmeistrile. Hoone oli arvestatud palvemaja vajadusteks ning pidi täitma ka Mõdriku valla kohtumaja ülesandeid. Viimasel puhul nimetati koolimaja «tuhk-

neeks». Selle tarvis oli ehitatud koolimaja keskele kartsaruum. Pole teada, et koolimaja oleks palvemajaks kasutatud, küll aga kõnelevad vallakohtu protokollid koolimaja sellealast kasutamist.

Uus koolimaja oli läinud mõisnikule maksma 300 rubla. Koolimaja avamisel kinkis mõisnik harmooniumi. Krihvli ja tahvli asemel võeti kasutusele tint-sulg ja vihikud, kooli õppevahendeid täiendasid gloobus, maakaardid, seinakell ning püstine arvelaud. Õppeaamatutest tulid kasutusele Kampmanni lugemise raamat, piibliõp jt.

Koolis peeti luule- ja viiuliõhtuid. 1903 — 1908 asutati siia küla noortest koosnev näiteselts, viiuliorkester ja segakoor. Ka asutati tollal ajal Mõdriku Raamatulugejate Selts, mida võib pidada esimeseks seltsiks hilisemate arvukate talupojaorganisatsioonide seas külas. Koolis korraldati näidendiga õpilaspidusid. Näidenditeks olid «Kalevi kannupoisid», «Tiilluke tipsuke», «Leokese leib», «Heredose soldat», «Toapoisi seiklused» jne.

Laulmas käidi Viru-Jaagupi kirikus, Rägavere vallamajas ning esineti külapidudel. Tollesse aega kuulub ka külanoorde esimene näidend «Perila talus» ja üldse on need esimesed ühised kultuurilised ettevõtmised Mõdriku külas.

Aastail 1922 — 1923 töötas kool kaheklassilisena ning seal õppis kokku 42 last. Koolist põhjusega puudumised olid tingitud peamiselt laste kodustest töökohustustest.

test. 1921. aastal on vald andnud puudustkannatavatele õpilastele toetust 9200 marka (12 õpilasele). Põhjuseta koolist puudujate vanemaid trahvis vallavalitsus samuti rahaga. Kooli hoolekogu liikmed olid kohalikud lapsevanemaid talupojad. 70 aastat tagasi on selleks olnud Karl Einmann (tapeti 1941. a. hävituspataljoni poolt) ja Rudolf Audov, 1923. aastal Jüri Lehova ja Jüri Päll, 1925. a. Gustav Tiimus ja Jüri Lehova.

1929. — 1930. õppeaastal töötas kool kolmeklassilisena ning 23 õpilasega. Samal 1930. aastal kool likvideeriti ning Mõdriku küla õpilased hakkasid käima Rägavere 6-kl. Algkoolis, viimane oli organiseeritud 1926. aastal.

Mõdriku koolis on õpetajana töötanud: (pole teada) — 1847—1849, Mihkel Joosepson — 1849—1853, Johannes Vorontsov — 1853—1856, Jüri Pihlak — 1856—1859, Jüri Jensen — 1859—1862, Gustav Ernits — 1862—1883, Villem Reimann — 1883—1902, Oskar Petsold — 1902—1903, Rudolf Randmund — 1903—1909, Ants Laeks — 1909—1930.

Avaldasid koolmeistrite nimed lootuses, et mõni lugeja ehk tunneb ära oma kauge eelkäija — rahvavalgustaja.

Mõdriku vana koolimaja püsib praegugi kauni Sõeoru kaldal. Sellest ajast, millal hakati aga külas lapsi lugema õpetama, on möödas üle kaheaja aasta

Rakveres augustis 1991

Erich ERILT